

افزایش میزان گرایش فارغ‌التحصیلان دانشگاهی جویای کار به مراکز فنی و حرفه‌ای برای طی دوره‌ی مهارت‌آموزی در رشته‌های مختلف و خوداشتغالی در سال‌های اخیر (یک بررسی چهار ساله)

وحید گودینی^۱

چکیده

در سال‌های اخیر با رشد جمعیت حاصل از انفجار جمعیت دهه‌های گذشته ایران، افزایش جمعیت جوان و جویای کار و رسیدن به سن ازدواج، استقلال مالی و شغلی و نبود مشاغل خالی و مناسب برای این قشر همواره از دغدغه‌های دولت بوده است. این موانع به ناچار جوانان را ترغیب به خوداشتغالی و کارآفرینی‌های بدون مهارت و زمینه قبلی خواهد کرد که مشکلات عدیده‌ای را گریبان‌گیرشان کرده و عاقبتی جز از دست دادن اندک سرمایه در انتظارشان نیست. سازمان فنی و حرفه‌ای همواره وظیفه مهم آموزش و مهارت‌آموزی خیل وسیع این افراد و هدایت آنان به بازار کار و تولید مناسب را با ارائه دوره‌های گوناگون و کاربردی بر عهده داشته است. در چند سال گذشته در میان تعداد زیاد کارآموزان مشتاق همواره تعداد زیادی از فارغ‌التحصیلان دانشگاهی مشاهده می‌شوند که فارغ از مدرک تحصیلی خود در این دوره‌های مهارت‌آموزی شرکت کرده و اقدام به احداث شغل و کارآفرینی می‌کنند. در مطالعه پیش‌رو، پژوهشگر با هدف بررسی میزان کاهش یا افزایش این رویداد طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۳ به مدت چهارسال مطالعه پیش‌رو را ارائه می‌دهد. مطالعه از نوع توصیفی-تحلیلی با جامعه آماری به تعداد ۶۵۷ نفر متشکل از کارآموزان شرکت کرده در کارگاه کشاورزی شهرستان کنگاور در رشته‌های مختلف این کارگاه هستند. با توجه به مقادیر به‌دست آمده می‌توان گفت در شرایط فعلی روز به روز بر میزان اهمیت و علاقه‌مندی به سپری کردن دوره‌های مهارت‌آموزی کاربردی در سازمان در بین اقشار جوان و تحصیل کرده با گرایش‌های مختلف بیشتر می‌شود.

واژگان کلیدی: تحصیلات دانشگاهی - شهرستان کنگاور - کارگاه کشاورزی - کارآموز.

مقدمه

در دهه‌های پایانی قرن بیستم، تحلیل‌گران جامعه صنعتی بر این نکته تأکید ورزیدند که جامعه در حال تغییر شکل بنیادی و ورود به مرحله جدیدی است. ماچلپ (۱۹۶۲)^۱ از جامعه اطلاعاتی^۲، دراگر (۱۹۹۳) از جامعه دانش، مارتین (۱۹۷۸)^۳ از جامعه سیمی^۴، تافلر (۱۹۹۴) سخن گفتند. ویژگی اساسی جامعه جدید در حوزه کار و اشتغال این است که مبتنی بر مهارت‌آموزی و تخصص است (فلستید و همکاران، ۲۰۰۹). مهارت عملی است که در حداقل زمان، با صرف حداقل انرژی و با حداکثر کارایی صورت پذیرد. مهارت نیازمند تمرین و تجربه است و به‌ویژه در دنیای معاصر پیوند نزدیکی با اشتغال دارد (آتول، ۱۹۹۰) در گذشته به دلیل کمبود نیروی انسانی، فارغ‌التحصیلان دانشگاهی با کسب مدارک رسمی دانشگاهی شرایط ساده‌تری برای ورود به بازار کار داشتند. اما در جامعه جدید، ورود به بازار کار مستلزم دانش عملی یا داشتن مهارت‌های چندگانه در زمینه تحصیلات یا در زمینه سایر مشاغل است که نیاز به مهارت‌آموزی دارد (گرینت، ۱۳۸۵) و صرف مدرک رسمی دانشگاهی نمی‌تواند تضمین‌کننده اشتغال باشد. در ایران بیش از چهارمیلیون نفر دانشجو در دانشگاه‌های مختلف کشور در حال تحصیل هستند که بخش بزرگی از آنها پس از فراغت از تحصیل، فاقد توانایی‌ها و مهارت‌های اساسی مورد نظر بازارکار هستند (عزیزی، ۱۳۸۲). در جوامع امروزی آموزش فنی و حرفه‌ای به افراد در بالا بردن و بهبود دانش در حوزه علوم و تکنولوژی در حوزه وسیعی از مشاغلی که به توانمندی‌های فنی و حرفه‌ای و مهارت‌های تخصصی نیاز دارند، کمک می‌کند. این نوع آموزش به فراگیران کمک می‌کند تا با افزایش دانش و مهارت خود، میزان انعطاف‌پذیری و پاسخگویی به نیازهای مهارتی جامعه را برآورده کنند. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای باید به عنوان سیستم آموزشی در تمام طول زندگی وجود داشته باشد و نیازهای خاص هر کشور را برآورده کند و موجب توسعه تکنولوژی جهانی شود. همچنین، باید افراد را در تصمیم‌گیری، شرکت در جلسات فکری، کارهای گروه و رهبری در محل کار و جامعه آماده کند (یونسکو و سازمان جهانی کار، ۲۰۰۲). در سال‌های اخیر با رشد جمعیت حاصل از انفجار جمعیت

-
1. Fritz matchup
  2. Information Society
  3. James martin
  4. Wired Society

افزایش میزان گرایش فارغ‌التحصیلان دانشگاهی جویای ... ۱۰۵

دهه‌های گذشته ایران، افزایش جمعیت جوان و جویای کار و رسیدن به سن ازدواج، استقلال مالی و شغلی و نبود مشاغل خالی و مناسب برای این قشر همواره از دغدغه‌های دولت بوده است. این موانع ناچاراً جوانان را ترغیب به خوداشتغالی و کارآفرینی‌های بدون مهارت و زمینه قبلی خواهد کرد که مشکلات عدیده‌ای را گریبان گیرشان کرده و عاقبتی جز از دست دادن اندک سرمایه در انتظارشان نیست. سازمان فنی و حرفه‌ای همواره وظیفه مهم آموزش و مهارت‌آموزی خیل وسیع این افراد و هدایت آنان به بازار کار و تولید مناسب را با ارائه دوره‌های گوناگون و کاربردی برعهده داشته است. در چند سال گذشته در میان تعداد زیاد کارآموزان مشتاق همواره تعداد زیادی از فارغ‌التحصیلان دانشگاهی مشاهده می‌شوند که فارغ از مدرک تحصیلی خود در این دوره‌های مهارت‌آموزی شرکت کرده و اقدام به احداث شغل و کارآفرینی می‌کنند. لازم به ذکر است همواره تعداد مهارت‌آموزانی که بعد از طی دوره‌های مهارت در مراکز فنی و حرفه‌ای موفق به کسب شغل و اشتغال متناسب با حرفه خود می‌شوند در بین فارغ‌التحصیلان مقاطع مختلف دانشگاهی بیشتر بوده و این خود یکی از دلایل جذب این افراد به مراکز فنی و حرفه‌ای برای طی دوره‌ها می‌باشد.

علیرضا درستکار و همکاران (۱۳۹۳) طی مطالعه‌ای تحت عنوان تأثیر تحصیلات در مهارت‌آموزی و اشتغال در رشته صنایع چوب و کاغذ در شیروان به این نتیجه می‌رسند که در بین مهارت‌آموختگان فوق‌دیپلم و لیسانس میزان اشتغال به کار پس از اتمام دوره مهارت‌آموزی ۱۰۰ درصد بوده در حالی که این میزان در دیپلمه‌ها ۸۲ درصد و در زیر دیپلم ۴۰ درصد است.

هدف از مطالعه

محقق در این مطالعه پاسخ به این سؤال را بیابد که آیا واقعاً در عمل نیز در سال‌های اخیر بر تعداد مراجعین با مدارک دانشگاهی به مراکز فنی و حرفه‌ای برای طی دوره‌های مهارت‌آموزی سازمان فنی و حرفه‌ای افزوده شده یا خیر؟ و ایشان تا چه اندازه بعد از سپری کردن این دوره‌ها موفق به ایجاد اشتغال و یا پیدا کردن شغل مناسب خواهند شد.

مواد و روش‌ها

مطالعه از نوع توصیفی - تحلیلی با جامعه آماری به تعداد ۶۵۷ نفر متشکل از کارآموزان شرکت کرده در کارگاه کشاورزی شهرستان کنگاور بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۳ به

۱۰۶ مهارت آموزی

مدت چهار سال در رشته‌های مختلف این کارگاه می‌باشند. ابتدا تعداد کارآموزان در هر سال مشخص شده و بر اساس سوابق تحصیلی مندرج در پرونده‌های ثبت نامی به دو گروه با تحصیلات دانشگاهی و بدون تحصیلات دانشگاهی تقسیم‌بندی شدند و داده‌ها در هر چهار سال به صورت درصدی و جداگانه (جدول شماره ۴ تا ۶) تجزیه و تحلیل شده و در آخر میزان اشتغال در بین آنان به وسیله تماس تلفنی و یا بازدید حضوری با ایشان مورد بررسی قرار گرفت (جدول شماره ۵).

جدول (۱) آنالیز کارآموزان ثبت نامی در سال ۱۳۹۰ با احتساب درصد

تعداد کارآموزان ثبت نامی	تعداد کارآموزان دارای مدارک دانشگاهی	تعداد کارآموزان فاقد مدارک دانشگاهی	
116	13	103	سال ۱۳۹۰
100%	11%	89%	تعداد به درصد

جدول (۲) آنالیز کارآموزان ثبت نامی در سال ۱۳۹۱ با احتساب درصد

تعداد کارآموزان ثبت نامی	تعداد کارآموزان دارای مدارک دانشگاهی	تعداد کارآموزان فاقد مدارک دانشگاهی	
156	21	135	سال ۱۳۹۱
100%	13.5%	86.5	تعداد به درصد

جدول (۳) آنالیز کارآموزان ثبت نامی در سال ۱۳۹۲ با احتساب درصد

تعداد کارآموزان ثبت نامی	تعداد کارآموزان دارای مدارک دانشگاهی	تعداد کارآموزان فاقد مدارک دانشگاهی	
87	13	74	سال ۱۳۹۲
100%	14.9%	85.1	تعداد به درصد

افزایش میزان گرایش فارغ‌التحصیلان دانشگاهی جویای ... ۱۰۷

جدول (۴) آنالیز کارآموزان ثبت‌نامی در سال ۱۳۹۳

تعداد کارآموزان فاقد مدرک دانشگاهی	تعداد کارآموزان دارای مدارک دانشگاهی	تعداد کارآموزان ثبت نامی	سال
245	53	298	۱۳۹۳
79.3%	20.7%	100%	تعداد به درصد

با توجه به آماری که با مصاحبه، تماس تلفنی و یا حضوری از کارآموزان گرفته شد، همانطوری که در جدول شماره ۵ نشان داده شده است، در بین اقشار مختلف کارآموزان شرکت‌کننده در دوره‌های مهارت‌آموزی، اشتغال به‌کار و یا ایجاد خوداشتغالی در بین آن دسته (۹۲٫۸٪) از کارآموزانی بیشتر است که دارای مدارک تحصیلی دانشگاهی بوده و افراد با تحصیلات ابتدایی و بدون تحصیلات در این امر کمتر موفق بوده‌اند (۳۷٫۸۸٪).

جدول (۵) میزان اشتغال در بین کارآموزان دارای تحصیلات و غیر

وضعیت مدرک تحصیلی	دارای تحصیلات دانشگاهی	بدون تحصیلات دانشگاهی
شاغل	91	211
درصد شاغل	92.8	37.88
غیر شاغل	7	366
درصد غیر شاغل	7.2	62.12
جمع	26	577

یافته‌ها

طبق نتایج به‌دست آمده که در جداول ۱ الی ۴ نشان داده شده است، در سال‌های گذشته و اخیر با توجه به اینکه:

۱. سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای با اجرای دوره‌های متنوع و بازارمحور سعی در آموزش کارآموزان در این رشته‌ها داشته است؛

۲. سازمان همواره سعی در بالا بردن کمیت و کیفیت دوره‌های اجرا شده با تخصیص تجهیزات به‌روز و لوازم مصرفی کافی و لازم و همچنین بهره‌گیری از مربیانی توانمند و به روز داشته است.

۳. میزان اشتغال در بین آن دسته از فارغ‌التحصیلان دانشگاهی بیشتر بوده است که مبادرت به طی دوره‌های مهارت‌آموزی در یکی از مراکز آموزش سازمان فنی و حرفه‌ای کرده اند (جدول شماره ۵).

همواره سال به سال (سال ۱۳۹۰ در مجموع ۱۱ درصد، ۱۳۹۱ ۱۳,۵ درصد، در سال ۱۳۹۲ ۱۴,۹ درصد و در سال ۱۳۹۳ مقدار ۲۰,۷ درصد) بر تعداد افرادی که در مقاطع مختلف تحصیلات آکادمیک و دانشگاهی فارغ‌التحصیل شده ولی مبادرت به ثبت‌نام و طی دوره‌های مهارت‌آموزش سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای می‌کنند، افزوده شده و این باعث بالا رفتن درصد اشتغالیابی و خوداشتغالی آنان شده است. امید است با روند رو به رشد و مدیریت صحیح توانمند این سال‌های سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور همواره این سازمان افق‌های روشنی پیش روی جوانان عزیز کشورمان گذارد. از خداوند منان سربلندی روزافزون کشور عزیزمان ایران را خواستاریم.

منابع

تافلر، آ. (۱۳۷۳). موج سوم. ترجمه شهیندخت خوارزمی. تهران، نشر علم.
گرینت، ک. (۱۳۸۵). جامعه‌شناسی کار، ترجمه رضوان صدقی نژاد. تهران: نشر علم
عزیزی، ن. ا. (۱۳۸۲). آموزش و پرورش و بازار کار: آماده سازی جوانان با مهارت‌ها
و صلاحیت‌های اساسی. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز. ۲۰(۱).
۷۱ الی ۵۸

درستکار، ع ر و همکاران. (۱۳۹۳). تأثیر تحصیلات در مهارت‌آموزی و اشتغال رشته
صنایع چوب و کاغذ. (مطالعه موردی: مرکز فنی و حرفه‌ای شماره ۳ و هنرستان
فنی شهید تقویان شیروان)

- Machlup. F. (1962). The production and distribution of knowledge in the united state. Princeton university prees.
Druker. P. (1993). Post-capitalist society. NEW York: Harper Business.
Martin, J. (1978). The wired society . Princeton: Princeton-Hall
Felstead. A. Fuller. A. Gevson. N. & Unwin. L (2009) Improving Working as Learning. Abingdon. Routldag.
Unesco and ilo recommendations.(2002)